



7 Bymiljø og utbygging

Flere store byggeprosjekter er fullført i 2016. Nye Tasta skatepark, Kvernevik svømmehall, Eiganes skole og Emmaus barnehage ble åpnet og arbeidet med Lervig sykehjem og Gamlingen pågår for fullt. Triangulum-prosjektet bidrar med å tilrettelegge for Smartbyen Stavanger. Veikart for Smartbyen er utarbeidet og Stavanger er kommunen i Norge med flest åpne data.

7.1 Innledning

7.2 Juridisk og utbygging

7.3 Miljø og renovasjon

7.4 Stavanger eiendom

7.5 Park og vei

7.6 Idrett

7.7 Vann og avløp

7.8 Plan og anlegg



7.1 Innledning

Flere store byggeprosjekter er fullført i 2016. Nye Tasta skatepark, Kvernevik svømmehall, Eiganes skole og Emmaus barnehage ble åpnet og arbeidet med Lervig sykehjem og Gamlingen pågår for fullt. Triangulum-prosjektet bidrar med å tilrettelegge for Smartbyen Stavanger. Veikart for Smartbyen er utarbeidet og Stavanger er kommunen i Norge med flest åpne data.

Bymiljø og utbygging leverer tjenester til alle innbyggere, hver dag, hele året. Også i 2016 er det levert tjenester med høy grad av brukertilfredshet. I 2016 er det håndtert i underkant av 11 000 avvik gjennom meldingssystemet *Varsle Om Feil* (VOF). Manglende tømning av spann og hull i vegbanen har flest meldinger. Varslingssystemet fungerer godt slik at de fleste avvik blir raskt håndtert. VOF utvikles videre, og i 2016 ble Stavanger kommune tildelt en pris av Rogaland fylkeskommune for å legge til rette for varsling om manglende universell utforming på uterom og bygninger.

Bymiljø og utbygginger gjennomfører store deler av kommunens investeringsprogram. I løpet av 2016 er blant annet nye Tasta skatepark, Kvernevik svømmehall, Eiganes skole, Emmaus barnehage, mens arbeidet med Lervig sykehjem og Gamlingen pågår for fullt.

Tilrettelegging for økt vekst har vært et prioritert satsingsområde i Stavanger over flere år. I 2016 har dette fortsatt vært prioritert, men samtidig har det vært viktig å få klarlagt at prioritering av økt kapasitet må gjennomføres til riktig tid. Det har vært dels krevende for en rekke pågående skole- og barnehageprosjekter i løpet av 2016.

Det legges til rette for organisert og uorganisert bruk av alle friområder, turveger og idrettsanlegg. Kommunen bidrar til å skape gode opplevelser i byenes uterom, både til daglig og til fest.

Det leveres gode tjenester innen vann, avløp og renovasjon. I 2016 ble lag 1 % av det kommunale ledningsnettets rehabilitert.

Det er avgitt en omfattende rapportering av resultater knyttet til klima og miljøarbeid i 2016. Dette viser at vi man lykkes på en rekke områder, men at det fortsatt gjenstår et omfattende arbeid dersom vedtatte klimamål skal nås. Arbeidet med revisjon av kommunens klima- og miljøplan pågår for fullt. Bystyret vedtok i 2016 at det skal innføres piggdekkavgift for at mål om bedre byluft skal kunne oppnås.

Verdibevaring er et viktig satsingsområde. I en rekke store prosjekter er tatt viktige beslutninger som innebærer valg av materialer med lang levetid og lave vedlikeholdskostnader, men med noe høyere investeringskostnad. Dette gjelder skolens bygninger, asfaltdekker på vegger eller av valg av materialer på ledningsnett. I 2016 har en rekke bygg som ikke skal nyttes av kommunen blitt solgt. Tiltakspakken har bidratt til å få i gang en rekke små og store tiltak. Samtidig har en lykkes med å få ut en rekke konkurranser i markedet, som har bidratt til å opprettholde aktiviteten.

Etableringen av Stavanger utvikling KF og Stavanger bolig KF var den største organisatoriske endringen i 2016. Det er etablert rutiner og en klar rollefordeling for å lykkes med den organisatoriske endringen. Arbeidsmarkedssituasjonen i regionen har trolig medvirket til at det i 2016 har vært enklere å rekruttere nye medarbeidere sammenlignet med tidligere år.



7.2 Juridisk og utbygging

I 2016 har Juridisk avdeling tilrettelagt for etableringen av Stavanger Utvikling KF. Foretaket, som ble opprettet med virkning fra 1. januar 2017, har som formål å eie, erverve, utvikle og selge utbyggingseiendommer for Stavanger kommune.

Friområdeprosjektet

Juridisk har prosjektlederansvaret for [Friområdeprosjektet](http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Frluftsliv/Friomradeprosjektet/) i Stavanger. Prioritert oppgave i 2016 har vært å tilrettelegge for at reguleringsplan 1811, turvei i Gauselstranden, blir realisert.

Det pågår forhandlinger mellom enkelte av grunneierne for å utarbeide en minnelig løsning for gjennomføring av planen. Kommunen måtte i 2016 likevel fatte ekspropriasjonsvedtak overfor enkelte grunneiere for å få tilgang på nødvendig areal til turveien. Prosessen med å sikre arealene som kreves for å realisere turveien – slik den er vedtatt av bystyret, fortsetter i 2017.

Kommunale utbyggingsbehov

Kommunen har i 2016 arbeidet med å skaffe tomt for en ny barneskole på Storhaug.

Stavanger kommune har også arbeidet med å sikre arealer i forbindelse med en tomt regulert til offentlige formål (felt O2) i Jåttåvågen. Det har vært nødvendig å fatte ekspropriasjonsvedtak i saken, og saken er senere bragt inn for skjønnsretten for overprøving og fastsettelse av erstatning.

Salg av eiendommer

Det er i 2016 lagt til rette for salg av eiendommene Norges bank og Utenriksterminalen.

Grunnerverv

Kommunen har arbeidet med grunnerverv i forbindelse med utvidelse av veien og etablering av gang- og sykkelvei Krossbergveien på Revheim og i Gamleveien på Hinna.

Nye skjenkeretningslinjer

Kommunen har fått nye skjenkeretningslinjer i 2016. I den forbindelse er samtlige salgs- og skjenkebevillinger fornyet.

Det er i løpet av året behandlet et betydelig antall søknader knyttet til skjenkebevillinger, serveringsbevillinger, endringer i styrerforhold, ambulerende bevillinger, utvidelse av eksisterende bevillinger og skjenkebevilling for en enkelt anledning.

Ingen serverings- og skjenkebevillinger ble inndratt i 2016.

Klagesaker til formannskapet

I 2016 ble det opprettet en særskilt klagenemnd i Stavanger kommune. Saker som behandles av klagenemnda er for eksempel tildeling av parkeringskort, tildeling eller bytte av kommunal bolig eller avslag på tildeling av startlån.

Juridisk saksforbereder sakene som skal behandles i klagenemnda. I 2016 behandlet klagenemnda 67 klagesaker.

Politianmeldelser

Juridisk avdeling utarbeider politianmeldelser på vegne av rådmannen. I 2016 ble det innlevert 18 anmeldelser til politiet.

Innleie og kjøp av arealer til formålsbygg

Juridisk bistår virksomhetene i kommunen med innleie og kjøp av lokaler. I 2016 fikk Hinna helsestasjon nytt lokale i Hinna Park i Jåttåvågen. Det er også tilrettelagt for å skaffe nytt leieforhold til Eiganes og Tasta helse- og sosialkontor sammen med NAV. I tillegg er det foretatt en del endringer og fornyelser av allerede eksisterende avtaleforhold.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 2,7 mill. av en netto budsjettramme på 9,8 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 72,5. Mindreforbruket skyldes høyere inntekter på Stavanger forum i forbindelse med ny energisentral på kr 1,3 mill., sykelønnsrefusjoner på kr 0,6 mill. og et øvrig mindreforbruk på kr 0,8 mill. fordelt på mange prosjekter.



7.3 Miljø og renovasjon

Miljø

Klima- og miljøstatus i kommunen

Våren 2016 fullførte miljøenheten (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Miljo-og-renovasjon/>) evaluering av kommunens klima- og miljøplan fra 2010. En rapport fra gjennomgangen ble lagt fram for kommunalstyret for miljø og utbygging (KMU) i sak 89/16

(<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Agendaltem/Details/203772>) i mai. Statusrapporten 2015 for *Klima- og miljøplanen* ble lagt fram i samme sak. Begge rapportene viser at Stavanger kommune er på god vei til å nå målene for natur- og miljøområdet i planen, mens det er stor avstand mellom mål og realitet når det gjelder å redusere klimagassutslipp. Det samme sier rapporten *Forvaltningsrevisjon av klimagassutslipp* (<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Agendaltem/Details/202180>), som Rogaland Revisjon IKS la fram for kontrollutvalget tidlig i 2016.

Arbeidet med revidering av Stavangers klima- og miljøplan startet opp høsten 2016, med etablering av styringsgruppe og prosjektgruppe, og med utarbeidelse av planprogram. Målet er å legge fram revidert plan til politisk behandling høsten 2017.

Agenda21

Lokal Agenda 21-arbeidet i Stavanger startet allerede i 1997, basert på FNs handlingsplan Agenda 21 og lokalsamfunnenes viktige rolle for et mer bærekraftig livsmiljø.

Arbeidet skal bidra til holdnings- og handlingsendring og kunne overføres fra liten til større skala, og skal øke miljøbevisstheten og stimulere frivillige organisasjoner, enkeltpersoner og bedrifter til å endre handlingsmønstre i mer bærekraftig retning.

Lokal Agenda 21 (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Internasjonalt-engasjement/Lokale-samarbeidsprosjekt/Lokal-Agenda-21-arbeidsomrader/>)

Agenda 21 – arbeidet

Earth Hour, Folkefrokosten og mobilitetsuken med *Miljøsøndag* (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Miljoinformasjon/miljosondag/>) ble markert i 2016. Miljøenheten administrerte også bruktmarkedet på Nytorget, som ble gjennomført hver lørdag i sommerhalvåret. Matløypa på Ullandhaug, som har vært en del av *Forskningsdagene* siden 2009, ble også koordinert av miljøenheten.

En del av *Agenda 21-arbeidet* (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Internasjonalt-engasjement/Lokale-samarbeidsprosjekt/Lokal-Agenda-21-arbeidsomrader/>) har blitt videreført med støtte fra folkehelsemidlene. Eksempler på dette er barnematkurs, besøksopplegg for barnehager, skoler og studenter på Ullandhaug økologiske gård, kjøkkenhagekurs og kompostkurs, turer til Store Marøy i regi av Naturvernforbundet og etablering

av nabolagshager i samarbeid med Urban sjøfront. I tillegg har miljøenheten gitt støtte til enkeltarrangement, som visning av miljøfilm på Verdens miljøverndag og til Økouka.

Prosjektet *Giffri hverdag* (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Miljoinformasjon/Giffri-hverdag/>) fikk også støtte fra folkehelsemidlene i 2016. Det ble holdt et åpent kveldsmøte i prosjektet *Giffri hverdag* med tittelen *Er det farlig?* med rundt 70 deltakere. I tillegg ble det satt opp flere skilt som fraråder fiske i de forurensede delene av Stavangers havnebasseng. Totalt er det nå satt opp 20 skilt. Faktaark om miljøvennlig spedbarnsstell ble oversatt til ytterligere elleve språk og utgis nå på til sammen 21 språk. Faktaarket blir distribuert via flyktningetjenesten og helsestasjonene.

Det ble registrert flere utmeldinger fra Grønt Flagg, sertifiseringsordningen for miljøsertifisering i skoler- og barnehager, i løpet av 2016. Manglende økonomi og stort arbeidspress er oppgitt som hovedgrunn for utmeldingene. Få påmeldte gjorde at den årlige inspirasjonssamlingen for Grønt Flagg-sertifisering ble avlyst høsten 2016. Veien videre for miljøsertifisering av skoler og barnehager er under vurdering.

Bedre byluft

Stavanger har i perioder utfordringer med luftkvaliteten. Forslag til forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr i Stavanger kommune var ute på høring høsten 2016. Forskriften ble godkjent av Bystyret i februar 2017.

Bystyret vedtok i april 2016 at det skal etableres en ny målestasjon for luftkvalitet i Schancheholen. Stasjonen skal være ferdig etablert og gi kvalitetssikrede data om svevestøv og nitrogengrenser fra og med åpningen av Ryfast, anslått til slutten av 2019.

Mobilitet/endring av reisevaner – satsing på kollektiv transport, sykkel og gange

Stavanger kommune inngikk i 2016 bedriftsavtale med HjemJobbHjem (HJH). HJH-prosjektet skal gjøre det enklere å reise uten bil til og fra jobb. Miljøenheten deltar både i den regionale mobilitetsgruppen der HJH er et tiltak, og i den interne prosjektgruppen i Stavanger kommune. Stavanger kommunes interne arbeid med HJH ledes og utføres av Personal og organisasjon, Servicetorget.

Miljøenheten er også representert i kampanjegruppen til *Stavanger på sykkel*, kommunens sykkelsatsing.

Kampanjen *Beintøft*, en sykkel- og gange-aksjon rettet mot skolebarn, ble gjennomført også i 2016. Seks skoler og til sammen 1 676 elever deltok.

I Mobilitetsuken, 16.-22. september, samarbeidet Stavanger kommune med Sandnes og Sola om to felles tiltak: PARK(ing) Days, der parkeringsplasser ble gjort om til park for en dag samt oppmuntrende sitater til de som benytter fortau. På Miljøsøndag 18. september deltok over 50 organisasjoner og andre aktører og det var 5 000 besøkende på arrangementet.

Miljøenheten administrerer kommunens medlemskap i Oslo bilkollektiv, avd. Stavanger, inkludert informasjon ut til medbrukerne. Bruken av bilkollektivet i 2016 er noe lavere sammenlignet med 2015.

Forurenset sjøbunn

Første plan for tiltak mot forurenset sjøbunn for Bangarvågen, Galeivågen og rundt Jadarholm var klar i juni 2016. Dette er blant de mest forurensede havneområdene i kommunen. Mulige kilder som kan forurense disse havneområdene i dag og andre forhold som kan påvirke beslutninger om tiltak, er vurdert.

Kommunen søkte høsten 2016 også Miljødirektoratet om midler til marinarkeologisk kartlegging i Galeivågen og rundt Jadarholm, og utredning og detaljering av tiltaksplan for den delen av indre Bangarvågen som ikke blir tildekket våren 2017. Kommunen fikk nylig bevilget midler til dette.

Oljefri Nord Jæren

Stavanger kommune deltar i prosjektet **Oljefri Nord-Jæren** (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Natur-og-miljo/Miljoinformasjon/Oljefri-Nord-Jaren/>). Prosjektet ledes av Naturvernforbundet, og formålet er å få bolig- og byggeiere til å erstatte sine oljefyrte anlegg og ildsteder med fornybare oppvarmingsløsninger. Et informasjonsmøte høsten 2016 samlet rundt 80 interesserte, og arbeidet har gitt gode resultater også i 2016. Rundt 330 tanker er sanert siden oppstart av prosjektet.

Nasjonale og internasjonale samarbeid

Miljøenheten er med i storbynettverket som ser på hva byene kan bidra med for å begrense og håndtere klimautfordringene. Nettverket deler erfaringer med nullutslippsløsninger og består av representanter fra de fire største byene i Norge og koordineres av miljøorganisasjonen Zero. Kommunen deltar også i europeiske nettverkssamarbeid, blant gjennom medlemskap i Eurocities (miljøforum). Vi rapporterer også inn til nettverket knyttet til Ordførertavlen (Covenant of Mayors).

Miljøenheten har siden 2007 hatt prosjektlederansvar for klimavoteprosjekter i to av Stavangers vennskapsbyer, Nablus i Palestina og Antsirabé i Madagaskar. Det ble i 2016 ikke utbetalt klimavotemidler til de to vennskapsbyene. Grunnet liten aktivitet i Nablus i 2015 ble midler fra 2015 overført og brukt på klimavoteprojekt innen treplanting i 2016. På grunn av politisk uro i Antsirabé er klimavoteprojektet der satt på vent inntil videre.

Økonomi miljøenheten

Regnskapsresultatet for Miljø viser et mindreforbruk på kr 1,5 mill. av en budsjetttramme på kr 6,5 mill. Mindreforbruket skyldes hovedsakelig forsinket fremdrift på flere prosjekter enn hva som var budsjettet (blant annet for marinarkeologiske undersøkelser, Miljøsøndag, klimavoteprojektet, miljøsertifisering og Giftfri hverdag).

Renovasjon

Henteordninger for husholdningsavfall

Stavanger kommune har fortsatt henteordninger for grovavfall, hageavfall, farlig avfall og tøy. I tillegg har flere borettslag og sameier prøveordning for innsamling av glasseballasje. Kundene bestiller avfallshenting via nettsiden www.hentavfall.no (<http://www.hentavfall.no/>). I 2016 var det en økning på rundt 40 prosent i mengden innsamlet farlig avfall, sammenlignet med året før. Selv om innsamling av hageavfall er sterkt sesongbetont, ser vi en god økning i den årlige kapasitetsutnyttelsen for denne avfallsfraksjonen.

Nedgravde avfallscontainere

Antall nedgravde avfallscontainere har økt jevnt de siste årene. Rundt 26 prosent av byens innbyggere benytter nå denne renovasjonsløsningen.

Forurenset grunn

Miljø- og renovasjonsavdelingen er myndighet i forbindelse med behandling av saker om forurenset grunn. De fleste sakene er behandling av tiltaksplaner, hvor hovedformålet har vært tilrettelegging av områder for utbygging. I 2016 ble 12 saker behandlet, mot fire året før, og økningen indikerer økt aktivitet i byggebransjen.

Forberedelser til sentrale avfallsanlegg

Etter revidert framdriftsplan vil IVARs sorteringsanlegg (Forus) stå driftsklart høsten 2018, mens IVARs biogassanlegg (Grødaland) står klart høsten 2017. Disse anleggene innebærer en del endringer i kommunens kildesorteringsordninger. Forberedelsene til å gjennomføre endringene er i gang i samarbeid med IVAR IKS, Renovasjonen IKS og de øvrige IVAR-kommunene.

IVAR-kommunenes ressurs- og avfallsplan 2016-2022

Oppfølging av tiltak i den vedtatte ressurs- og avfallsplanen er igangsatt. Flere tiltak i planen er støttet av Miljødirektoratets program **KlimaSats** (<http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Klima/Klimasats---tildeling-av-tilskudd-2016/>).

God regularitet i henting av husholdningsavfall

Regulariteten med hensyn til tømning av avfallsbeholdere er god, og håndteringen av avvik på kommunens meldingssystem VOF (Varsle om feil) er foretatt raskt og systematisk i 2016.

Andel resirkulert avfall

I 2016 ble 64,8 prosent av avfallet fra husholdningene i Stavanger kildesortert og levert til materialgjenvinning. Dette er en liten økning fra året før. Resten gikk til forbrenning med energiutnyttelse. Materialgjenvinningsgraden er høy sammenlignet med andre norske byer.

Søndagsåpne garasjer

Søndagsåpne garasjer ble arrangert for fjerde året på rad, sammen med Sola kommune og Sandnes kommune. Arrangementet besto av 240 garasjeutvalg, hvorav 30 fellesutvalg. Målet er å motivere til mer gjenbruk og at færre brukbare ting blir kastet.

Økonomi renovasjon

Renovasjonen for private husholdninger finansieres av gebyrinntekter. Dekningsgraden var på 100,4 % i 2016. Det var i 2016 budsjettet med bruk av ca. kr 3,3 mill. fra selvkostfondet for renovasjon, men på grunn av et år med godt resultat for Renovasjonen IKS sitt selvkostområde, medfører dette at selvkostfondet tilføres ca. kr 0,7 mill. Hvert år anslår Renovasjonen IKS forventede årlige kostnader. Disse kostnadene fordeles på 12 måneder, og betales av Miljø og renovasjon hver måned. Renovasjonen IKS har i 2016 gjort flere kostnadsbesparende tiltak som har gitt enda bedre effekter enn antatt. Deler av mindreforbruket skyldes også utsatte investeringer i kjøretøy samt lavere pensjonsutgifter.



7.4 Stavanger eiendom

Vedlikehold av bygningsmassen og vedlikeholdsstrategi

Stavanger eiendom jobber etter de overordnede og langsiktige målsetningene i *Vedlikeholdsstrategi for kommunale bygg* (<http://sru.stavanger.kommune.no/api/utvalg/1327/moter/131307/behandling/1/behandling/3>), vedtatt av bystyret i september 2013, for å redusere verdiforringelsen og forfallet. Strategien er ment å følge en fireårssyklus, og 2015 var første år i denne syklusen.

2016 har imidlertid vært et ekstraordinært år. Avdelingen har vært igjennom en stor omorganisering og skilt ut boligforvaltningen og selvbyggerordningen i nytt kommunalt foretak. En krevende prosess å gjennomføre i full drift. Midtveis i året kom også et stort oppdrag med å gjennomføre ekstra vedlikeholdstiltak finansiert av regjeringens tiltakspakke mot arbeidsledighet.

Stavanger kommune vil få på plass en rekke tiltak gjennom tiltakspakken som det ikke var dekning for i budsjettet og dette vil gi positive utslag på vedlikeholdsetterslepet. Stavanger eiendom har i oppdraget satt søkelys på å finne bygningsmessige tiltak som relativt raskt lar seg gjennomføre, ikke var finansiert, berørte forskjellige bygningsmessige fag, fordelte seg på forskjellige bygningsgrupper og var egnet for anbudskonkurranse.

Avdelingens ressurser ble omdisponert slik at tiltakspakken fikk større prioritet sammenlignet med langsiktig planlegging og kartlegging av eiendomsmassen. Det har i stedet blitt gjennomført detaljprosjektering og anbudsrunder på tiltakspakken.

På volumøkning i eiendomsmassen har prinsippet om Holte middels sats blitt videreført i beregninger av kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold. Dette er med på å øke de gjennomsnittlige budsjettmidlene per kvadratmeter.

Selvbyggerordningen

Selvbyggerordningen ble overført fra prosjektavdelingen i Stavanger eiendom til det nye Stavanger Bolig KF sommeren 2016. Hele våren var det stor aktivitet med grunnmurer på Tastarustå, felt B1, som består av 88 boliger. Samtidig foregikk planleggingen av det første feltet med nye etablererboliger, på Husabø.

Prosjekt- og byggeledelse

Stavanger eiendom står for planlegging og gjennomføring av kommunens byggeprosjekter. Dette er i hovedsak prosjekter som vedtas i investeringsbudsjettet. Bruttoinvesteringsutgifter i 2016 ble kr 1,16 mrd., hvorav kr 676,5 mill. ble gjennomført av Stavanger eiendom.

I 2016 startet prosjektering på flere bygg, i hovedsak skolebygg, men også barnehager, idrettsbygg og kirker.

De største pågående prosjektene i 2016 var Lervig Sykehjem, Nye Gamlingen badeanlegg og restaureringsarbeider ved Stavanger Domkirke.

Noen av prosjektene som ble fullført i løpet av året er:

- Kvernevik svømmehall
- Eiganes skole
- Emmaus barnehage
- Lycée Français de Stavanger (den franske barnehagen)
- Lassahagen bofellesskap

Energiledelse

Gjennom omstillingsprosjektet for energisparing i kommunale bygg har drift- og energiseksjonen i Stavanger eiendom energiovervåket 46 kommunale eiendommer.

Prosjektet hadde mål om en energireduksjon på ti prosent i 2012, målt mot referanseåret 2010, og nye tre prosent de neste fem årene – totalt 25 prosent i en femårsperiode. For 2016 var resultatet 23,7 prosent reduksjon i reelt forbruk, og en reduksjon på 14 prosent etter graddagskorrigerings.

Graddagskorrigererte tall

Graddagskorrigererte tall vil si at forbrukstall på energi er justert etter en middeltemperatur, slik at det er mulig å sammenligne tall fra år til år, uavhengig av temperaturvariasjon. Graddagskorrigererte tall sier ikke noe om det virkelige forbruket, men indikerer hvordan energiforbruket er jamfør utetemperatur.

Energiforbruket i 2016 sammenlignet mot 2010 er redusert med over 10 Gwh, eller 10 millioner Kwh, i hovedsak på grunn av driftsstyring av tekniske installasjoner og oppfølging gjennom energiovervåkingen.

| År | Årsforbruk (KWh) | %-endring - reelt forbruk | Graddagskorrigerert | Areal (m ² BTA) | Graddagskorrigerert %-endring - 2010 |
|------|------------------|---------------------------|---------------------|----------------------------|--------------------------------------|
| 2010 | 44 880 817 | | 41 379 098 | 232 915 | |
| 2012 | 40 171 101 | -10,50 % | 39 280 779 | 233 795 | -5,10 % |
| 2013 | 37 110 245 | -17,30 % | 36 700 140 | 232 418 | -11,30 % |
| 2014 | 33 984 103 | -24,30 % | 38 266 100 | 232 989 | -7,50 % |
| 2015 | 34 164 791 | -22,70 % | 35 486 666 | 232 989 | -13 % |
| 2016 | 33 729 217 | -23,70 % | 35 042 218 | 232 989 | -14 % |

Tabell 7.1 Energiresultat 2012-2016 for de 46 bygg som inngår i omstillingsprosjektet, sammenlignet mot referanseåret 2010.

Stavanger eiendom har i 2016 gjort flere store investeringer i nye ventilasjonsanlegg, blant annet i sykehjemmene som inngår i omstillingsprosjektet. Det er forventet at dette, kombinert med utskiftninger av ventilasjonsanlegg på skolebygg og idrettsbygg som inngår i prosjektet, skal bidra til å nå målsetningen om 25 prosent reduksjon i energiforbruket ved utgangen av 2017.

Kommunale boliger og fellesstrøm

I 2016 ble de kommunale boligene flyttet over til det Stavanger bolig KF. Alle strømmålere som er knyttet til fellesstrøm på disse eiendommene er overført til foretaket og Stavanger eiendom har heretter ikke ansvar for dette.

Klimadata fra den kommunale bygningsmassen

Totalt klimautslipp fra kommunale bygg i 2016 var 11 596 tonn CO₂. Det betyr en økning på 80 tonn CO₂ sammenlignet med 2015. Kommunen har bygget flere nye bygg, som har hatt full drift i 2016. Det gjør at det totale el-forbruket har økt, og bidrar til negativ utvikling i klimaregnskapet.

Parallelt med dette forbedres stadig styringen av varme og ventilasjon i bygningsmassen. Det vil bidra i positiv retning. Den store usikre faktoren i utviklingen er hvor kaldt et år blir. En stor reduksjon i klimautslippet etter omlegging til fornybar energi eller enøktiltak og forbedret driftsstyring kan bli spist opp av økt energiforbruket og økte klimautslipp i et kaldt år.

Ved å se på de ulike energikildene, finner vi en reduksjon i klimautslippet fra elektrisitet, en økning på gassforbruket og en liten reduksjon i fjernvarmeforbruket i fra 2015 til 2016. Økningen i naturgassforbruket er knyttet til havari av varmepumpen i varmesentralen i Olav Kyrres gate 19, noe som medførte at naturgass har vært fyringskilde gjennom hele 2016. Utover dette er kommunens naturgassanlegg spisslast (ekstra kilde i perioder med høyt energiforbruk) og vil overta for grunnlasten (den faste energikilden) hvis denne ikke er i drift. I alle kommunens bygg som har naturgass som spisslast kommer grunnlasten fra varmepumper. Nedetid på varmepumpene betyr økt klimabelastning.

| | |
|--------------------------------|-----------|
| Reduksjon i elektrisk forbruk | -410 tonn |
| Økt naturgass forbruk | 501 tonn |
| Reduksjon i fjernvarme forbruk | -11 tonn |

Total økning fra formålsbygg 80 tonn

Klimadata i form av CO₂-ekvivalenter er beregnet ut fra forbruk på energikilder registrert i databasen EOS. Følgende CO₂-faktorer er benyttet i beregningene:

- Elektrisitet: 132 g/kWh
- Fjernvarme: 185g/kWh
- Gass: 211 g/kWh

Sentral driftskontroll, SD-anlegg

Drift – og energiseksjonen øker stadig antall eiendommer som driftes sentralt. Fem eiendommer ble lagt til 2016. Totalt driftet seksjonen 92 eiendommer ved utgangen av året.

Adgangskontroll

I 2016 er det installert 12 nye adgangskontrollanlegg på kommunale bygg. Totalt er det nå 674 kortlesere og 184 styringer av dører eller alarm på 90 kommunale bygg.

Produksjon av adgangskort

Drift- og energiseksjonen har ansvar for å produsere adgangskort til ansatte og gi tilgang til bygg og kortlesere. Det ble i 2016 produsert 2 966 kort. Det produseres kort til både nyansatte og ansatte som mister eller har fått ødelagt sine adgangskort. Ressursbruken for dette arbeidet er 60 prosent av en

stilling. Selvkost for et kort er kr 65, noe som for 2015 gir en selvkostnad på ca. kr 193 000 som belastes driftsbudsjettet til Stavanger eiendom.

Produksjonen av adgangskort til ulike kommunale avdelinger og virksomheter i 2016 er fordelt slik:

| Virksomhet/avdeling | Nye kort | Mistet/Defekte | Oppgradert | Sum kort | Kostnader |
|--------------------------|-------------|----------------|------------|-------------|----------------|
| Bymiljø og utbygging | 37 | 26 | 13 | 76 | 4 940 |
| Kultur og byutvikling | 4 | 7 | 1 | 12 | 780 |
| Økonomi | 19 | 12 | 2 | 33 | 2 145 |
| Oppvekst og levekår | 1647 | 524 | 181 | 2352 | 152 880 |
| Personal og organisasjon | 16 | 17 | 5 | 38 | 2 470 |
| Politisk sekretariat | 20 | 5 | 0 | 25 | 1 625 |
| Sølvberget KF | 22 | 5 | 1 | 28 | 1 820 |
| Stavanger byggdrift KF | 58 | 11 | 5 | 74 | 4 810 |
| Renovasjonen KF | 18 | 26 | 0 | 44 | 2 860 |
| Andre | 251 | 33 | 0 | 284 | 18 460 |
| Sum | 2092 | 666 | 208 | 2966 | 192 790 |

Tabell 7.2 Oversikt over kortproduksjon for adgangskontroll

Videovervåkning

Det ble installert videovervåkning på seks nye bygg i 2016. Totalt er det nå videovervåking på 67 eiendommer.

Varmepumper

Stavanger eiendom har serviceavtale på 74 varmpumper i kommunale bygg. Varmepumpeanlegg som ikke er i garantitid, er nå kommet inn i gjeldende serviceavtale. For bygg som har varmpumper som er i garantitiden, er det inngått avtale med leverandøren som har levert anleggene for oppfølging, for å sikre garantiansvaret.

Totalt har kommunen nå 22 varmpumpeanlegg direkte knyttet til energimålere for energioppfølging. Like mange skal kobles opp mot målere i 2017. Utstyr for dette ble bestilt i slutten av 2016.

Kjøleanlegg

Ved utgangen av 2016 har vi 58 kjøleanlegg i Stavanger kommunene med serviceavtale.

Prosjekter i drift- og energiseksjonen

Legionella – FOU prosjekt

Forskningsprosjektet på legionella, som har pågått i samarbeid med IRIS, er avsluttet. Sluttrapporten ble lagt fram høsten 2016. Kommunen skal gå gjennom resultater fra prosjektet, og målet er å justere rutinene for legionellahåndtering i kommunale dusjanlegg i løpet av 2017.

Energimerking og energikartlegging av kommunale bygg

Prosjektet for å energimerke og -kartlegge kommunale bygg ble egentlig avsluttet i 2015. I 2016 har Stavanger eiendom fulgt opp med oppdateringer av systemer og anlegg etter enøk-tiltak i noen av byggene. Noen eiendommer gjenstår og skal energimerkes i 2017.

Energiltak trinn 1 og 2

Energiltak trinn 1 og 2 er to prosjekter som følger opp energikartleggingen i kommunale bygg og bidrar til å nå kommunens klima- og energimål. Prosjektene bidrar til å redusere energiforbruket, øke komforten i byggene og bedre tilstanden på tekniske anlegg. De er støttet av Enova.

Energiltak i kommunale bygg trinn 1 har hatt stor aktivitet i 2016 og har dermed tilbakelagt det andre året av en prosjektperiode på totalt tre år. Det ble skiftet ut 24 ventilasjonsanlegg i 2016. Disse er erstattet med 17 nye anlegg. Noen steder har det vært naturlig å slå anlegg sammen.

Prosjektet *Energiltak i kommunale bygg trinn 2* har hatt sitt første år for gjennomføring. En rammeavtale for anskaffelse av nye automatiseringsanlegg for de neste fire årene kom på plass høsten 2016. Automatisering av bygg og utskiftning av ventilasjon ble gjennomført på Stavanger legevakt i desember. Forventningen er at energiforbruket ved Legevakten går ned med nærmere 40 prosent fra 2016 til 2017. På slutten av 2016 ble det utlyst en anskaffelse på utskiftning av nær 30 ventilasjonsanlegg i 2017.

SD-anlegg

Sentralt driftskontrollanlegg er i hovedsak en overordnet styring av de tekniske anlegg i et bygg.

Driftsportal

En driftsportal for å fange opp feil og alarmer på tekniske anlegg har vært i bruk et par år. Den brukes mest aktivt innenfor energioppfølging, men tas gradvis mer i bruk også for tekniske alarmer fra SD-anlegg. Nytt for 2016 er at feilmeldinger fra 500 alarmanlegg i byggene nå blir logget i driftsportalen. Det er også utviklet en vektermodul for utrykning på heisalarmer og innbruddsalarmer. Den skal etter planen tas i bruk i 2017, for å effektivisere å dokumentere alarmutrykningen. I dag er dette en løsning basert på papirrapporter.

En modul i driftsportalen, der brukerne av byggene selv kan melde feil på tekniske anlegg og varsle behov for justering av driftstider av for eksempel ventilasjon og adgang, er ferdig utviklet og blir tatt i bruk tidlig i 2017. Løsningen gir en mer effektiv og sikker oppfølging av disse meldingene og bedrer kommunikasjonen med brukerne av byggene

Forum energisentral

Gjennom året har energiseksjonen i Stavanger eiendom deltatt i å ferdigstille energisentralen ved Stavanger forum. Målet var at arbeidet skulle vært sluttført våren 2016, slik at kommunen kunne overta ansvaret driften av sentralen. Forsinkelser har medført at overtakelse ikke hadde skjedd ved årsskiftet

2016/2017. Det ble i løpet året inngått leveranseavtaler med tre nye kunder: Scandic hotell, IMI-kirken og Stavanger forum. Ombygginger vil være ferdige tidlig i 2017, som blir et innkjøringsår for energisentralen.

Triangulum-prosjektet

Stavanger kommune sitt delprosjekt i EU prosjektet Triangulum «*City goes zero – switching to renewables*» ledes av drift- og energiseksjonen. Prosjektet omfatter rehabilitering av energisentralen for de tre administrasjonsbyggene. Energien hentes fra avløpsvann, og skal gi minst 75 prosent CO₂-reduksjon sammenlignet med dagens energiforsyning til byggene. Anleggs- og ombyggingsarbeidene startet høsten 2016 og ferdigstilles første halvår 2017.

Styrket teknisk byggeledelse/ITB

Stavanger eiendom har styrket den tekniske bygg- og prosjekteringsledelsen med en ny teknisk byggleder og ansvarlig for integrerte tekniske bygningsinstallasjoner (ITB-ansvarlig). Årsaken er høy aktivitet og at det blir flere og mer komplekse tekniske systemer i byggene. Målet er null feil ved overtakelse og prøvedrift av byggene, og at de bli så klimavennlige og energieffektive som mulig.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 32,9 mill. av et netto inntektsbudsjett på kr 264,2 mill. (bruttobudsjett på kr 683,8 mill.) Årsakene til mindreforbruket er i hovedsak relatert til momsinntekter på tiltakspakken fra Staten som ikke er overførbare til 2017, forsinket utflytting fra OK 19, generelt mindreforbruk overført fra 2015 og forsinkelser i planlagt vedlikehold av kommunale formålsbygg. Forsinkelsene skyldes blant annet administrasjon av anbudsdokumenter, skriving av kontrakter, sykefravær og prioritering av prosjekter som var finansiert med øremerkede statlige vedlikeholdsmidler som måtte disponeres i 2016.



7.5 Park og vei

Sykkelprosjektet

Kommunens sykkelsatsing, *Stavanger på sykkel*, ble videreført i 2016. Revidert strategi for gjennomføring av sykkelsatsingen blir ferdigstilt og legges fram for politisk behandling våren 2017. Av konkrete utbyggingsprosjekter kan nevnes gjennomføringen av pilotprosjektet sykkelprioritering i Møllegata, bygging av separat sykkelsti forbi Vaulen badeplass og utbygging av sykkelvei på Åsen del av Sørmarkruta, bedring av sykkelparkering ved enkelte skoler, etablering av sykkelvognskur ved en barnehage.

Konkurransetsetting av grønt vedlikehold

Konkurransetsetting av grønt vedlikehold er gjennomført for Tasta bydel, der de grønne vedlikeholdstjenestene i 2016 er blitt levert av et privat firma. Dette skal evalueres og sammenlignes i kvalitet og pris med tjenestene til det kommunale foretaket Stavanger Natur- og Idrettsservice. Erfaringene fra konkurransetsettingen er hittil gode. Det har imidlertid vært helt nødvendig å bruke ekstra ressurser fra parkseksjonens stab på oppfølgingen.

Økende nedbørsmengder og -intensitet

Park og vei samt Vann og avløp er, med i flere samarbeid både internt og eksternt for å øke kompetanse og gjennomføringsevne innen klimatilpassing, overvannshåndtering og flomveier med hensyn på veiarealer og friarealer. Park og vei er Stavangers hovedkontakt i UNALab, et EU-finansiert Horizon2020, Nature Based Solutions-prosjekt, som blant annet handler om håndtering av overvann kombinert med smarte løsninger og styrking av byens grønnsstruktur.

Grønn plan

I 2016 er revidering Grønn plan vedtatt som del av kommunens planstrategi. Prosjektmandat og organisering av arbeidet er på det nærmeste ferdigstilt. Selve planarbeidet starter i 2017 og skal avsluttes i 2018.

Ny avfallsstrategi for sentrum og friområder

Kommunalstyret for miljø og utbygging sendte i 2016 et forslag om ny avfallsstrategi for nabolekeplasser og friområder tilbake for ny bearbeiding. Ny avfallsstrategi for sentrum og uteområder er ikke ferdig utarbeidet innen årets utgang. Det etablert en forsøksordning på Torget med avfallskasser med innebygget komprimator og digital varsling ved behov for tømning.

Levekårsløftet – Storhaug bydel

En rekke tilretteleggingstiltak er gjennomført i Storhaug bydel, finansiert av levekårsmidler og ordinære midler til nærmiljøanlegg og gatetiltak. Blant dette er opprusting av og lekeskulptur på Storhaugmarka rehabilitering av balløkke Sandnesgata og trimpark i Emmaus. Oppstart av miljøgater, Østre del av verket er også prioritert på bakgrunn av levekårsundersøkelsen.

Vedlikeholdsetterslepet

Det er gjennomført en ny analyse av vedlikeholdsetterslepet for uteområdene ved barnehager og sykehjem. Denne gangen er det kun tatt med tiltak som opprettholder de eksisterende funksjonene. Kostnaden for rehabilitering av barnehagenes uteområder er denne gangen beregnet til ca. kr 37 mill. mot tidligere ca. kr 124 mill.

Gifrfri vegetasjonskontroll

Stavanger har i løpet av året gått over til giftfri vegetasjonskontroll på alle kommunale utearealer. Mer ressurskrevende metoder har ført til en del utfordringer i vedlikeholdet både av gater, plasser, friområder, lekeplasser og andre friområder, og det er arbeidet med å utvikle kapasitet og logistikk, sammen med informasjon for å få allmenn aksept for et større innslag av det folk vil oppfatte som ugress.

Revidering av normer og bestemmelser for bruk av byens uterom

Det er arbeidet videre med å utvikle et nytt reglementet for bruk av byens uterom gjennom hele året. Forslag til slikt reglement vil bli lagt fram til politisk behandling i løpet av 2017.

Broer og kaier

Det er i løpet av året klargjort en del behov og tatt politiske beslutninger om disponering av kaier og broer i Stavanger. Blant er det besluttet at Ryfylke Friluftsråd får overta den daglige driften av flere av disse kaiene. Det er også etablert faste avtaler om nødvendig faglig inspeksjon av broer og kaier i henhold til gjeldende regelverk.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,4 mill. av en budsjetttramme på kr 147,7 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 99,7. Dette er tilnærmet lik budsjettbalanse.



7.6 Idrett

Utbygging av idrettsanlegg

Idrettsavdelingen har i 2016 deltatt i prosjektering og bistått i utbygging av anlegg som er prioritert i *Fagplan idrett 2014-2029*. Dette gjelder:

- **Kvernevik svømmehall**
Offisielt åpnet august 2016.
- **Gamlingen**
Det nye anlegget ved Mosvatnet vil stå ferdig i juni 2017.
- **Kommunalt garderobeanlegg og klubbhus for Brodd FK.**
Bygget inneholder i tillegg til de vanlige funksjonene også fire klasserom. Byggingen er i rute og anlegget vil stå ferdig våren 2017.
- **Skatepark på Vardeneset, byggetrinn 2**
Arbeidet med programmering av del 2 av skateparken startet opp høsten 2016. Del 2 består blant annet av et klubbhuslokale på ca.110m² og mer skateareal. Anleggsarbeidet vil bli fullført høsten 2017.
- **Dobbel idrettshall ved Hetlandshallen**
Arbeidet med å etablere en ny dobbel idrettshall i tilknytting til eksisterende Hetlandshallen startet opp i februar 2016 med funksjons- og romprogram. Selve byggearbeidet vil starte opp våren 2017 og ferdigstilles til skolestart 2018.
- **Stavanger svømmehall**
Arbeidet med å rehabilitere hele svømmehallbygget startet opp med programmering og prosjektering av bygget i april 2016. Kommunen starter arbeidet med å rive bygget innvendig i februar 2017 og bygget skal etter planen være ferdig renoverert høsten 2018.
- **Rehabilitering kunstgressbaner**
De første to banene, hovedbanen på Midjord og hovedbanen på Knudamyrå på Gausel, ble rehabilitert sommeren 2016. De resterende syv banene som er finansiert skal rehabiliteres i 2017,

AktivBy

I løpet av året har Idrettsavdelingen etablert samarbeid med kommunene Fjell og Bergen om å videreutvikle programvaren i bookingsystemet og informasjonsverktøyet AktivBy. Den nye versjonen 2.0 er utviklet for fremtidig mobilbruk og vil være i bruk fra tidlig 2017.

Nytt sportsgulv i Siddishallen

Sammen med stiftelsen Stavanger ishall kjøpte kommunen inn et sportsgulv til bruk for inline rulleskøyter i Siddishallen etter is-sesongen og fram til skolens sommerferie i juni. Målet er å øke aktiviteten i hallen sommerstid.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 3,6 mill. av en netto budsjettramme på kr 130,4 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 97,2. Mindreforbruket skyldes høyere billettinntekter fra svømmehaller, høyere leieinntekter fra kommunale anlegg og lavere driftskostnader på Hundvåg og Kvernevik svømmehall enn budsjettet.



7.7 Vann og avløp

Kvalitet på tjenestene

Stavanger kommune deltar hvert år i tilstandsvurderingen **BedreVANN** (<http://bedrevann.no/pdf/bedreVANN2014.pdf>) sammen med 83 andre kommuner. Vann- og avløpstjenestene får en kvalitetsindeks basert på en samlet vurdering av mange kriterier. I 2016 (for året 2015) oppnådde vannverket en score 3,6 av 4 mulige, som vurderes som et godt resultat. Avløpsverket oppnådde en score på 3,2, som også betegnes som et bra resultat. Resultatet er det samme som foregående år. Tilstanden på vann- og avløpstjenestene vurderes stort sett på nivå med eller over sammenlignbare bykommuner.

Innovasjon og utvikling

I 2016 har tilstanden på vannledningsnettets blitt kartlagt. Som første kommune i landet har Stavanger testet ut *ePulse*, en metode for tilstandsvurdering av vannledninger uten å stenge vannforsyningen. De foreløpige vurderingene av dette prosjektet er gode, og viser at metoden kan gi nyttig informasjon om vannledningenes tilstand. **Vann og avløp** (<http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/Administrasjon/Bymiljo-og-utbygging/Vann--og-avlopsverket/>) har også bidratt til utviklingen av en metode for innvendig scanning av rør. I 2016 ble det testet ut en ny metode for å scanne tilstanden til de største vannledningene våre. Resultatet fra inspeksjonen var god, men erfaringen var også at nedstenging av så store rør kan gi ulemper, med lavere trykk og misfarging av vannet.

Avdelingen deltar i flere FOU-prosjekter i samarbeid med Norsk vann, Sintef, UiS og ulike leverandører knyttet til framtidig investeringsbehov, kartløsninger, overvann og generell teknologiutvikling i vannbransjen.

Redusere vannlekkasjer

Vann og avløp er godt i gang med å gjennomføre tiltak som vil gi bedre kontroll over vannforbruk og lekkasjer. Innkjøpet av vann fra IVAR i 2016 endte på 18,1 mill m³ og innebærer at Stavanger kommune innfridde målet om et maksforbruk på 18,2 mill. m³ per år. Arbeidet som utføres er beskrevet i **Temaplan for lekkasjereduksjon** (<http://stavanger.kommune.no/Documents/Park%20og%20vei/Veileder/Lekkasjereduksjonsplan.pdf>).

Oppgradering og reparasjoner på avløpsnettets

Stavanger har 106 avløpsspumpestasjoner, og flere av dem trenger oppgradering på grunn av slitasje og krav til bedre HMS. For å møte vedlikeholdsbehovet er det ansatt nye medarbeidere og bygget opp et sveiseverksted som skal øke kapasiteten. Målet er å oppgradere rundt fire stasjoner årlig, avhengig av omfang. I 2016 ble det gjort større og mindre oppgraderinger på ni stasjoner.

I 2016 ble det ferdigstilt flere store ledningsanlegg på Hinna, som gir bedre kontroll med utslipp av avløpsvann i Jåttåvågen. I forbindelse med Statens vegvesen sine arbeider med Ryfast, Eiganestunnelen og Gamlingen på Mosvangen er det også gjort tiltak og omlegginger på vann- og avløpsnettets gjennom

året. På Vestre Platå ble det gjennomført et stort prosjekt med rehabilitering av avløpsledninger, som bidro til at målet om 1 % av ledningsnettets nesten ble oppnådd. Resultatet ble 0,97 %.

Utbedring av stikkledninger

Stavanger har som eneste kommune i Norge overtatt ansvaret for stikkledninger i offentlig vei. Det ble i 2016 utbedret 95 stikkledninger for vann og avløp, mot 109 utbedringer i 2015. Omfanget ser ut til å stabilisere seg på rundt 100 stikkledninger årlig. Arbeidet bidrar til færre lekkasjer og sikrere vannforsyning for innbyggerne.

Resultater 2016 – kommentarer til avvik fra mål:

- Vannforbruk: 18,1 mill. m³. (Mål var < 18,2 mill. m³). Nedgangen skyldes godt arbeid med oppfølging av lekkasjereduksjonsplanen og tiltak knyttet til at kommunen har overtatt eierskapet til private stikkledninger under offentlige gater og veier.
- 0,81 % av de offentlige vannledningene og 0,97 % av avløpsledningene ble skiftet ut i 2016. Målet for utskiftingstakten er 1 prosent. Resultatet er en klar framgang fra foregående år, noe som skyldes økt bruk av rehabiliteringsmetoder og bedre kapasitet i utføreravdelingen Plan og anlegg.
- Produksjonsavdelingen har stort sett nådd målene for rørinspeksjon av avløpsledninger og spyling og rengjøring av vann- og avløpsledninger.
- Overløpsdriften er beregnet å være noe lavere enn i fjor. Dette henger blant annet sammen med nedbør. Beregningsmodellen er under utvikling og inntil modellen er helt ferdigstilt vil nok disse tallene variere noe fra år til år.

Se statistikk [her](http://arsrapport2016.stavanger.kommune.no/9-planer-brukerundersokelser-og-statistikk/9-3-statistikk/9-2-3-bymiljo-og-utbygging/) (<http://arsrapport2016.stavanger.kommune.no/9-planer-brukerundersokelser-og-statistikk/9-3-statistikk/9-2-3-bymiljo-og-utbygging/>).

Økonomi

Vann og avløp finansieres av gebyrinntekter, og gebyrene som abonnentene betaler er blant de laveste i landet. Dekningsgraden for vannsektoren, gebyrinntekter sammenlignet med gebyrgrunnlaget var 100,8 % i 2016. Gebyrinntektene var altså 0,8 % høyere enn utgiftene. Merinntektene medfører at selvkostfondet økte med kr 0,9 mill. og utgjør kr 23,3 mill. per 31. desember 2016.

Dekningsgraden for avløpssektoren var 111,8 % i 2016. Gebyrinntektene var dermed 11,8 % høyere enn utgiftene. Merinntektene medfører at selvkostfondet økte med kr 21,7 mill. og utgjør kr 42,8 mill. per 31. desember 2016. Resultatet skyldes hovedsakelig at det er innhentet et etterslep på tilknytningsgebyrene som har gitt større inntekter enn budsjettert, og at det er levert mindre avløpsvann til IVAR enn budsjettert, blant annet på grunn av mindre nedbør enn normalt.

I 2016 ble det bygget for kr 15,7 mill. mer enn budsjettert på investeringsbudsjettene. I 2015 var det et underforbruk på kr 17,7 mill. Merforbruket er hovedsakelig knyttet til ledningsfornyelse og skyldes etterslep fra foregående år, utvidelse av prosjekter (Musegata, Ekrehaugen, Sara Berges gate og Bøkelunden) og forsering av prosjekt på grunn av akutt hendelse (Verksgata, brudd på pumpeledning).



7.8 Plan og anlegg

Plan og anlegg har ansvar for prosjektering og bygging av offentlig vei-, vann- og avløpsprosjekter som utføres i regi av Stavanger kommune, og samordning med andre aktører med ansvar for infrastrukturtiltak. Aktivitetsnivået i 2016 økte sammenlignet med 2015, spesielt innenfor vann- og avløpsprosjekter. Økningen skyldes en mer stabil bemanningssituasjon på plan som har gitt økt prosjekteringskompetanse og kapasitet.

Plan og anlegg har hatt 40 anleggsprosjekter i produksjon i løpet av året til en samlet produksjonsverdi på kr 134,9 mill. kroner. De to store veiprosjektene i Gamleveien og Krossbergveien har hatt forsinket anleggsoppstart på grunn av et utfordrende grunnverv, men begge prosjektene var i gang ved slutten av 2016.

Gravefrie løsninger

Plan og anlegg prioriterer fremdeles tradisjonelle graveløsninger i kommunens egenregi-virksomhet. Det gir mer helhetlige løsninger, bedre kvalitet og lengre levetid enn gravefrie løsninger. Sammen med Vann- og avløpsverket bygger Stavanger kommune opp kompetansen på å gjennomføre gravefrie løsninger. Gravefrie løsninger bidro i 2016 til at Stavanger kommune nærmet seg målsetningen om å skifte ut 1 prosent av vann- og avløpsnettet hvert år.

Kommunikasjon med beboere

For å nå målsetningen om god og tilstrekkelig informasjon som skaper trygghet og forutsigbarhet, er det i likhet med tidligere år produsert og formidlet informasjonsbrosjyrer til berørte beboere og næringsdrivende i over 90 prosent av prosjektene. Avdelingen har i løpet av året hatt gjennomgang av språkbruken i maler og informasjonsskriv. Arbeidsprogram og oppdatert informasjon om de igangsatte prosjektene er i tillegg publisert på kommunens hjemmesider.

Graveklubben

Graveklubben med representanter fra Stavanger kommune, Lyse, Statens Vegvesen og Telenor, har avholdt møter for å styrke samhandlingen mellom aktørene som legger og vedlikeholder infrastruktur på og under bakken i det offentlige rom. Med god samordning blir det mindre belastning for de som bor eller har næring langs veien og mindre ressurskrevende for aktørene som graver.

Gjennom graveklubben samordnes også bruken av de smale gatene som skal gi plass til rør for vann, avløp, gass, fjernvarme og kjøling, samt kabler for bredbånd, høyspenning og lavspenning.

Disse samordningsutfordringene har også stor nasjonal interesse.

Økonomi

Regnskapsresultatet viser et mindreforbruk på kr 0,3 mill.